

4. Недодатко Н. Г. Формування навчально–дослідницьких умінь старшокласників: автореф. дис. на здобуття наук. ступення канд. пед. наук: спец. 13.00.09 “Теорія навчання” / Н. Г. Недодатко. – Х., 2000. – 19 с.
5. Рогозіна О. В. Формування дослідницьких умінь у майбутніх учителів трудового навчання: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. – 13.00.02 “Теорія і методика трудового навчання” / О. В. Рогозіна. – К., 2007. – 19 с.
6. Спіцин Є.С. Методика організації науково-дослідної роботи студентів у вищому закладі освіти. – К.: Вид. центр КНЛУ, 2003. – 120 с.
7. Степанюк К.І. Концептуальні аспекти формування дослідницьких умінь майбутніх учителів початкової школи / Матеріали 9-ої Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції “Сучасний соціокультурний простір 2012” (20-22 вересня 2012 р.)// <http://intkonf.org/>.
8. Фалько М. І. Формування дослідницьких умінь майбутніх учителів музики у вищих педагогічних закладах освіти: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / М. І. Фалько. – К., 2005. – 229 с.

Сидорович М.М.

ФОРМИРОВАНИЕ ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИХ УМЕНИЙ СТУДЕНТОВ: ПРИКЛАДНОЙ АСПЕКТ

В статье освещен путь формирования исследовательских умений студентов в процессе выполнения долгосрочных экспериментальных исследований в составе научных групп. Выделены педагогические условия его успешной реализации.

Ключевые слова: исследовательские умения, научная группа студентов, долгосрочные экспериментальные исследования студентов.

Sidorovich M.M.

FORMING OF EXPERIENCE ABILITIES OF STUDENTS: THE APPLIED ASPECT

In the article the exposed way of forming of experience abilities of students is during implementation of long duration experimental researches in composition scientific groups. Distinguished pedagogical terms him successful realization.

Key words: experience abilities, scientific group of students, of long duration experimental research of students.

УДК 378.14

Шарко В.Д., Гудирева О.М., Доброштан О.О.

**ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ МАЙБУТНІХ СУДНОВОДІЇВ
ЗАСОБАМИ МЕРЕЖЕВОГО НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО
КОМПЛЕКСУ “ВИЩА МАТЕМАТИКА”**

У статті на основі аналізу психолого-педагогічної літератури розкрито сутність поняття “самостійна робота”, встановлено її специфіку як засобу організації самостійної навчально-пізнавальної діяльності студентів вищих навчальних закладів; проаналізовано досвід організації самостійної роботи курсантів з використанням МНМК “Вища математика”.

Ключові слова: самостійна робота, пізнавальна самостійність, інформаційні технології, мережеві технології, електронне навчання, інформаційне середовище, системи управління навчанням.

Сучасний процес інформатизації суспільства вимагає від фахівця морського профілю високого рівня інформаційної культури, який забезпечить йому можливість ефективного розв’язання професійних задач. Від освіти сьогодні очікують фахівців, озброєних добре організованими та систематизованими знаннями і готових до навчання упродовж усього життя. Тому перед сучасним вищим навчальним закладом морського профілю постає

проблема створення умов навчання майбутніх судноводіїв, які забезпечать їх ефективну професійну діяльність в умовах стрімкого процесу інформатизації всіх галузей виробництва.

Реалізація цих потреб вимагає зміни підходів до організації самостійної навчально-пізнавальної діяльності курсантів, так як ефективна організація самостійної роботи створює умови для підвищення рівнів навчальних досягнень курсантів, розвитку професійно-значимих якостей особистості, творчих здібностей, самостійності та активності тощо, тим самим сприяє становленню та розвитку професійної компетентності майбутнього судноводія. Чим вище рівень самостійності пізнавальної діяльності курсанта у вузі, тим вища його здатність до подальшого професійного зростання, а відповідно й конкурентна спроможність випускника на ринку праці. Тому вивчення факторів, що сприяють розвитку вмінь самостійної навчально-пізнавальної діяльності курсантів є актуальною проблемою методик навчання всіх дисциплін у вузах морського спрямування.

Аналіз наукових праць [1; 4; 6; 27; 28] показав, що використання мережевих технологій у навчанні сприяє підвищенню ефективності самостійної навчально-пізнавальної діяльності студентів, впливає на формування та розвиток творчої особистості майбутніх фахівців, здатних до самовдосконалення, сприяє самозростанню майбутнього судноводія та задовольняє потребу у самореалізації. Проблема упровадження мережевих технологій у сферу освіти присвячено значну кількість державних програм і проектів таких, як указ Президента України “Про невідкладні заходи щодо забезпечення та розвитку освіти в Україні” (2005 р.), “Про затвердження Державної програми Інформаційні та комунікаційні технології в освіті і науці на 2006-2010 роки” (2005 р.), “Про додаткові заходи щодо підвищення якості освіти в Україні” (2008 р.). Ці та інші державні документи орієнтують викладачів на необхідність забезпечення відповідних умов для ефективного використання сучасних мережевих технологій у навчальному процесі середніх та вищих навчальних закладів [7; 8; 9; 10; 20].

У контексті зазначених вимог нами було створено мережевий навчально-методичний комплекс для організації самостійної роботи курсантів під час вивчення курсу “Вища математика”.

Мета нашого дослідження полягала у розкритті можливостей організації самостійної роботи майбутніх судноводіїв під час вивчення курсу “Вища математика” у межах мережевого навчально-методичного комплексу (МНМК).

Для досягнення мети необхідно було розв’язати наступні завдання:

- на основі аналізу психолого-педагогічної літератури розкрити сутність поняття “самостійна робота”, встановити її специфіку як засобу організації самостійної навчально-пізнавальної діяльності студентів вищих навчальних закладів;
- вивчити стан проблеми організації самостійної роботи курсантів у вищому навчальному закладі морського спрямування засобами мережевих технологій;
- проаналізувати досвід організації самостійної роботи курсантів з використанням МНМК “Вища математика”.

Розв’язуючи перше завдання дослідження було проаналізовано ряд наукових робіт [2-6; 11-19; 21-31], присвячених проблемі визначення сутності поняття самостійної роботи студентів вищих навчальних закладів. Аналіз літератури показав, що поняття “самостійна робота” досить суперечливе і тому цілком зрозуміло, що неоднозначність розуміння його сутності негативно впливає не тільки на загальне уявлення, але й на уявлення того, як правильно організувати самостійну роботу, контролювати та оцінювати її результати.

За визначенням С.І.Зіновієва, “Індивідуальний пошук знань – найхарактерніша особливість роботи студента вузу. У цьому і полягає самоосвіта – самостійна підготовка студентів, що відбувається паралельно з навчальним процесом, в органічному зв’язку з ним” [13]. У своєму визначенні дослідник самостійну роботу студентів ототожнює із самоосвітньою діяльністю.

На думку автора, у педагогіці сучасної вищої школи встановилася тенденція вважати самостійну роботу студентів навчанням без керівництва і допомоги з боку вузівських

викладачів. На думку інших науковців, самостійна робота студентів без керівництва і допомоги з боку педагогів приводить до послаблення її сприятливого впливу на розумову і практичну активність студентів, розвиток їх творчості, виховання у них розумових здібностей, самостійності як однієї з важливих рис особистості майбутнього фахівця [6; 11; 12].

У деяких роботах наголошується, що самостійна робота володіє такими ознаками, як самостійне оволодіння і глибоке осмислення нових знань, встановлення самими студентами ритму роботи і дозування часу на вивчення поставлених питань. Ефективність самостійної роботи у процесі вчення багато у чому залежить від умов її організації, вмісту і характеру завдань, логіки їх побудови, джерела знань, взаємозв'язку достатніх і передбачуваних знань у вмісті завдань, якості досягнутих результатів у ході виконання цієї роботи і так далі. Проте основою ефективності самостійної роботи студента деякі дослідники [6; 21; 22; 27] вважають таку якість особистості, як самостійність.

Сучасний словник з педагогіки [29] трактує самостійність як уміння поставити певну мету, наполегливо добиватися її виконання власними силами, відповідально відноситися до своєї діяльності, діяти при цьому свідомо й ініціативно не лише у знайомій ситуації, але й у нових умовах, що вимагають ухвалення нестандартних рішень.

Самостійність не є вродженою особливістю особистості. Вона розвивається по мірі дорослішання, з цього приводу Н.Г.Дайрі відзначає: "... необхідно бачити зародження самостійності, її розвиток, рівні її ускладнення і співвідносити з цим рівні складності різних видів самостійної роботи" [3].

Т.І. Шамова під пізнавальною самостійністю розуміє "властивості особистості, що характеризуються прагненням та умінням учнів без сторонньої допомоги оволодівати знаннями та способами діяльності, розв'язувати пізнавальні задачі з метою подальшого перетворення та вдосконалення навколишньої дійсності" [30].

На думку П.П.Підкасистого [21; 22], основною ознакою самостійної роботи є наявність у кожному виді самостійної учбової праці студентів так званої генетичної клітинки, тобто конкретного пізнавального завдання, що передбачає послідовне збільшення кількості знань і їх якісне ускладнення, опанування раціональних методик і прийомів розумової праці, умінням систематично, ритмічно працювати, дотримувати режим занять, відкривати для себе нові способи учбової діяльності.

Структура "пізнавальної самостійності" як складного утворення особистості, включає мотиваційний, змістовно-операційний та емоційно-вольовий компоненти, і пов'язана з такими рисами особистості як цілеспрямованість, організованість, рішучість, а також з усіма ознаками особистості, що є проявами її внутрішньої активності" [6].

Розвиток пізнавальної самостійності передбачає необхідність залучення студентів до різних видів самостійної роботи у тому числі й творчого характеру.

Дидакти та методисти не мають єдиної думки стосовно поняття "самостійна робота". Ми сприймаємо самостійну роботу тих, хто навчається як метод навчання, завдяки якому досягається навчально-виховна мета (отримання знань, умінь та навичок, виховання самостійності, активності, сили характеру, волі, вміння застосовувати теоретичні знання у реальних життєвих умовах тощо).

З позиції означених трактувань понять "пізнавальна самостійність" і "самостійна робота" нами було проаналізовано робочу програму з "Вищої математики", розроблену відповідно до навчального плану і галузевого стандарту вищої освіти підготовки бакалавра з напрямку 6.070104 "Морський та річковий транспорт". Обсяг дисципліни сягає 540 годин для денної форми навчання та 270 годин для заочної форми навчання. З них на аудиторну роботу для курсантів денної форми навчання виділяється 286 годин і на самостійне опрацювання навчального матеріалу 254 години, що сягає 47% загального обсягу дисципліни. На заочній формі навчання обсяг годин розподіляється так: аудиторна робота – 36 годин, самостійна робота курсантів-234 години, що становить 87% загальної кількості годин. Ураховуючи це, вважаємо, що організація самостійної роботи курсантів у морських

навчальних закладах є важливою проблемою, у розв'язанні якої мають брати участь і науковці, і практики. Впровадження мережевих технологій навчання, будучи одним із способів підвищення результативності управління самостійною роботою курсантів як очної, так і заочної форм навчання дозволяє оптимізувати процес вивчення курсу вищої математики, створює сприятливі умови для здійснення всіх етапів пізнавальної діяльності.

Вивчення літератури [1; 4; 6; 28] з даної проблеми дало можливість встановити, що підвищення ефективності навчальної діяльності студентів забезпечують:

- спонукання студентів до самостійної навчальної діяльності;
- розвиток їх пізнавальної активності;
- інтеграція аудиторної та позааудиторної навчальної діяльності у систему неперервного навчання;
- можливість організації навчального процесу в єдиному навчальному середовищі.

Реалізувати зазначені позиції у процесі навчання математики можна, використовуючи інноваційні інформаційно-комунікаційні технології, а у нашому випадку, мережевий навчально-методичний комплекс “Вища математика”, який дозволяє оптимізувати процес вивчення курсу вищої математики, створити сприятливі умови для здійснення всіх етапів пізнавальної діяльності.

Розроблений нами МНМК курсу “Вища математика” складається з 4-ох блоків: інструктивного, інформаційного, комунікативного та контролюючого. Їх конфігурація представлена на рис.1.

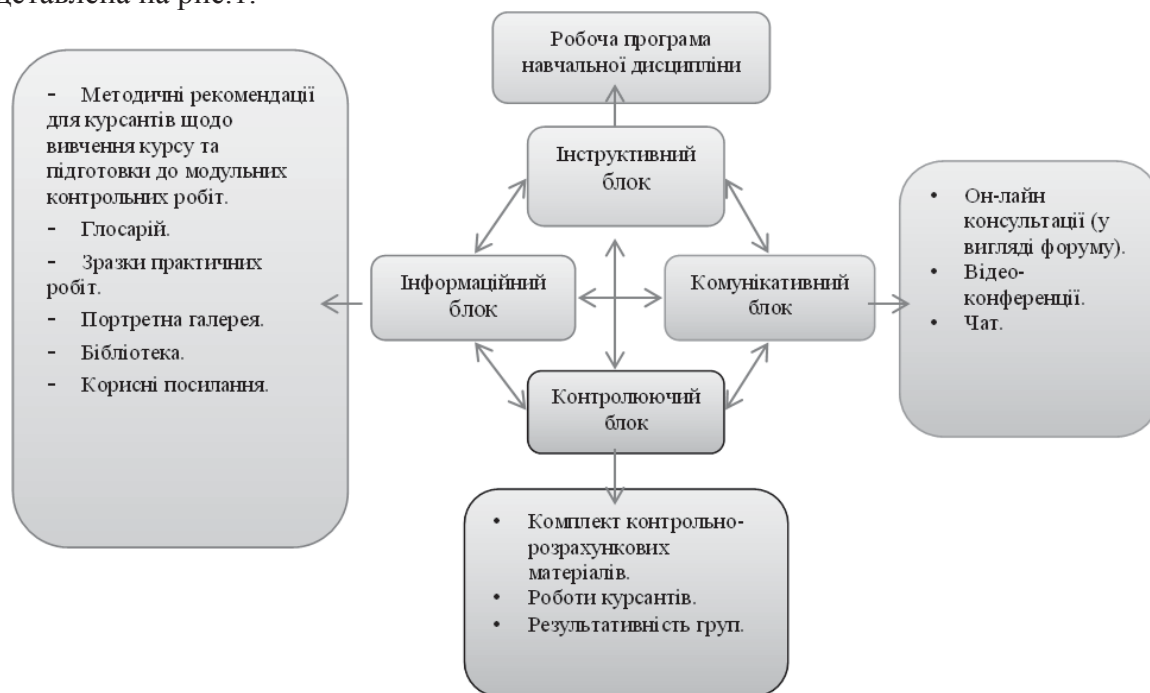

Рис. 1. Структура мережевого навчально-методичного комплексу “Вища математика”.

Інструктивний блок описує зміст та структуру курсу.

До інформаційного блоку входять: тексти лекцій; методичні рекомендації для курсантів щодо вивчення курсу та підготовки до модульних контрольних робіт; основні поняття та формули (з кожної теми, що вивчається); розв'язання типових задач та вправ (з кожної теми, що вивчається); завдання для самостійного виконання (з кожної теми, що вивчається); конспекти практичних робіт для самостійної підготовки курсантів до занять; портретна галерея; бібліотека; корисні посилання.

Глосарій складається з двох складових: “Основні поняття” й “Основні формули”, за допомогою яких можна переглянути основні відомості, не звертаючись до теоретичного матеріалу, що досить зручно під час підготовки до самостійних робіт, модульних контрольних робіт або іспиту.

Середовище “Практичні заняття”: включає плани проведення практичних занять, тексти умов задач та приклади розв’язання основних типів задач тощо.

Портретна галерея містить інформацію про науковців, що зробили вагомий внесок у розвиток вищої математики (рис. 2).

Рис.2. Портретна галерея.

Бібліотека містить перелік літератури, що може бути корисною при підготовці курсантів до занять, написання рефератів, доповідей, виконання творчих чи розрахунково-графічних робіт тощо.

Цікава математика для судноводія: включає корисний та цікавий для майбутнього судноводія матеріал, пов’язаний з вивченням курсу “Вищої математики” (задачі професійного характеру, історичні дані, кросворди, ігри тощо).

Корисні посилання містять перелік корисних освітніх ресурсів мережі Інтернет, якими можуть скористатися курсанти під час вивчення вищої математики.

Комунікативний блок забезпечує умови для спілкування засобами текстового обміну з використанням телеконференцій (форумів), електронної пошти. Дидактичне спілкування між суб’єктами процесу навчання може проходити у режимі форумів згідно графіку та у реальному часі з використанням чат. Завдяки он-лайн консультаціям курсанти мають змогу отримати конструктивну допомогу у розв’язанні проблем, що виникли у них під час самостійного виконання завдань.

Контролюючий блок створений з метою перевірки ефективності самостійної роботи курсантів та результатів теоретичного і практичного засвоєння навчального матеріалу. Контролюючий блок включає інформацію, пов’язану з забезпеченням вхідного контролю, поточного контролю якості засвоєння кожного модуля інформаційного блоку, а також підсумкового контролю. До складу цього блоку включено й екзаменаційні питання.

Особливістю технічного забезпечення контролю у математиці є необхідність використання формул, символів та графіків у тексті контрольних завдань. Інструмент контролюючого блоку дозволяє працювати з відповідями такого типу.

Контролюючий блок містить “Журнал обліку результатів контролю”, що являє собою електронний журнал, у якому відображено результати поточного та підсумкового оцінювання курсантів. Електронний журнал автоматично виводить прогнозований підсумковий бал за семестр, таким чином курсанти мають змогу самостійно контролювати свою успішність у вивченні вищої математики.

Важливою перевагою мережевих навчально-методичних комплексів є можливість організації взаємозв’язку навчальних розділів засобами гіперпосилань, а також наявність гіперпосилань на визначення, терміни, які дозволяють отримати додаткову інформацію по ходу засвоєння навчального матеріалу і при цьому швидко повернутися до основного тексту.

Структура та зміст МНМК “Вища математика” дозволяє використовувати його як при організації самостійної роботи курсантів, так і при проведенні лекцій та практичних занять з даної навчальної дисципліни.

Форма подання матеріалів курсу обиралась з метою мінімізації витрат тих, хто користуватиметься комплексом. Для повноцінного користування комплексом користувачеві

потрібен лише браузер та під'єднання до мережі Інтернет. Усі додаткові програмні засоби входять до складу комплексу. Створений комплекс є кроссплатформним, тому що не має залежності від операційної системи чи архітектури комп'ютера, за яким працює користувач.

Специфіка навчання курсантів у ВНЗ морського профілю дозволяє встановити, що для підтримки самостійної роботи курсантів доречною буде така організація навчального процесу з вищої математики з використанням мережевого навчально-методичного комплексу для денної та заочної форм навчання:

- для денної форми навчання:
  - a. традиційні практичні та лекційні заняття з подальшим обговоренням навчального матеріалу у межах форуму;
  - b. традиційні практичні та лекційні заняття з консультаціями викладача у формі он-лайн конференцій;
  - c. виконання самостійних творчих, дослідно-пошукових завдань із подальшим розміщенням результатів роботи у мережі Інтернет;
  - d. проведення групової дослідно-пошукової або проектної роботи з поданням результатів роботи під час телеконференцій;
  - e. виконання розрахунково-графічних робіт, завдання для яких містяться у мережевому ресурсі; виконанні роботи розміщуються у мережі та захищаються аудиторно у традиційній формі;
  - f. для курсантів з високим рівнем навчальних досягнень можливе розроблення індивідуального маршруту вивчення курсу “Вища математика”: курсанти самостійно опрацьовують навчальний матеріал, що розміщений у мережі; контроль над виконанням роботи проводиться аудиторно (залік, іспит тощо).
- для заочної форми навчання доцільними будуть такі комбінації традиційного, електронного, мобільного та дистанційного навчання:
  - a. проведення он-лайн лекторію з аудиторними практичними заняттями;
  - b. проведення лекційних занять у формі вебінарів з практичними заняттями у формі телеконференцій, форумів; контроль над рівнем засвоєння навчального матеріалу проводиться аудиторно у традиційній формі;
  - c. проведення вебінарів з аудиторними практичними заняттями;
  - d. самостійне виконання курсантами завдань, результати роботи розміщуються у мережі Інтернет і захищаються аудиторно у формі письмової або усної відповіді, заліку, іспиту тощо.

Згідно освітньо-професійної програми підготовки бакалавра напряму підготовки 1003 “Судноводіння і енергетика суден” з вищої математики курсант повинен уміти:

- застосовувати методи теорії ймовірностей та математичної статистики при розв’язанні професійних та соціально-виробничих задач;
- використовувати полярну, косокутну, прямокутну, циліндричну та сферичну системи координат;
- використовувати диференціальні рівняння у практичній діяльності;
- використовувати математичний апарат для розрахунків карт технологічного режиму навантаження судна;
- застосовувати методи розв’язання та аналізу диференціальних рівнянь при розв’язанні професійних задач, які пов’язані з рухом судна;
- аналізувати інформацію, яка одержана від радіолокатора.

З урахуванням змісту зазначених умінь розроблено загальну структуру навчального матеріалу і визначені методи навчання, що можуть бути застосовані під час вивчення окремих тематичних розділів вищої математики для майбутніх судноводіїв. Більшість з цих методів орієнтовані у першу чергу на практичну діяльність майбутніх судноводіїв.

Загальна структура вивчення будь-якого розділу курсу “Вища математика” виглядає так:

1. Мотивація навчальної діяльності курсантів; постановка проблемних питань та постановка задач для розв’язання.
2. Актуалізація опорних знань.
3. Узагальнення ідей, правил та методів їх реалізації.
4. Демонстрація практичного застосування набутих знань до розв’язання задач для окремих типів.
5. Відпрацювання практичних навичок розв’язання задач.
6. Самостійна практична робота курсантів.
7. Рефлексія результатів роботи.

Загальна структура (етапи) вивчення деякого розділу курсу “Вища математика” з використанням МНМК

Аудиторна робота курсантів				Самостійна робота курсантів з використанням МНМК “Вища математика”															
Етапи вивчення розділу	Лекційні заняття	Практичні заняття	Консультації.	Методичні рекомендації	Новини	Робоча програма	Глосарій	Зразки практичних робіт	Портретна галерея	Бібліотека	Он-лайн консультації	Відеоконференції	Чат	Тематичні опитування	Контрольно-розрахункові матеріали	Роботи курсантів	Результативність груп	Цікава математика для судноводія	Корисні посилання
1	+	+							+			+						+	
2	+	+		+			+	+		+	+								+
3	+			+			+												+
4		+	+	+				+			+	+						+	
5		+	+	+				+			+								
6				+			+	+		+	+		+		+	+			
7														+	+		+		

Одним із показників ефективності використання МНМК в організації самостійної роботи було обрано підвищення результативності навчання майбутніх судноводіїв з вищої математики.

Для визначення ефективності впровадження мережевого навчально-методичного комплексу у навчальний процес Херсонської державної морської академії протягом 2010-2012 нами проводилася експериментальна робота, у якій брало участь 46 курсантів (2 групи майбутніх судноводіїв).

У ході дослідження здійснювався також моніторинг рефлексивної діяльності курсантів експериментальної та контрольної груп.

Результати рефлексивної діяльності курсантів контрольної групи узагальнено у вигляді діаграми (рис. 3, 4):

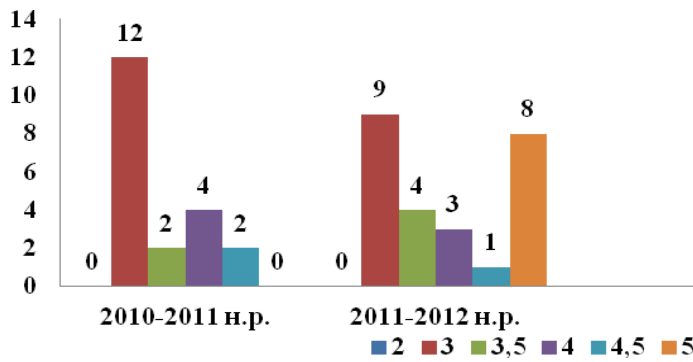

Рис. 3. Результат рефлексивної діяльності курсантів контрольної групи.

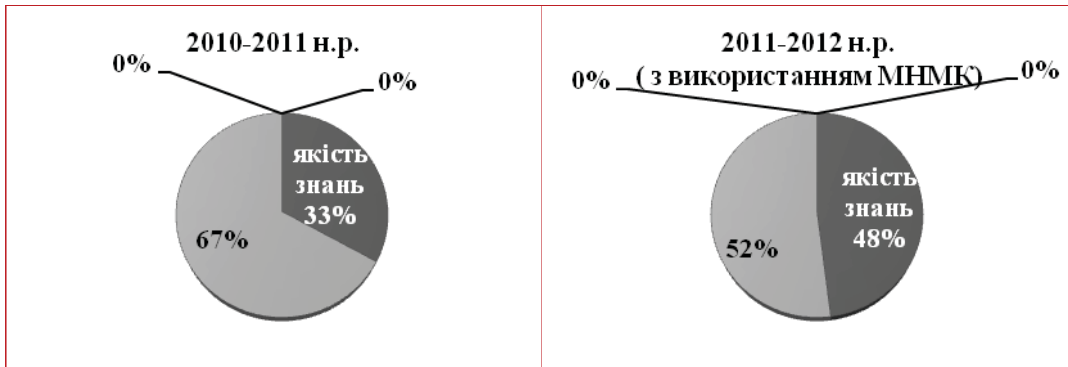

Рис 4. Якість знань курсантів контрольної групи.

Результати рефлексивної діяльності курсантів експериментальної групи узагальнено у вигляді діаграми (рис. 5, 6):

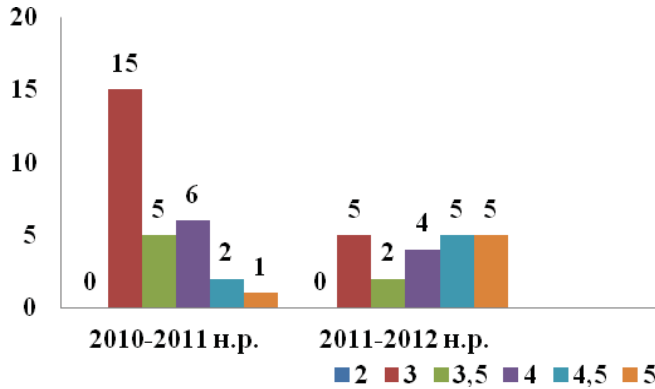

Рис. 5. Результат рефлексивної діяльності курсантів експериментальної групи.

Рис. 6. Якість знань курсантів експериментальної групи.

Моніторинг рефлексивної діяльності груп засвідчив підвищення якості знань курсу “Вища математика” в експериментальній групі з 43% до 67%; у контрольній групі з 33% до 48%. Крім того, значно підвищився рівень засвоєння знань, це засвідчує рис.4 та рис. 6.

Аналіз результатів рефлексивної діяльності курсантів засвідчує ефективність застосування мережевого навчально-методичного комплексу в організації самостійної роботи майбутніх судноводіїв, крім того, створена емоційно та психологічно сприятлива атмосфера у групах; у курсантів з’явилося бажання працювати самостійно, застосувати отримані знання на практиці; навчальні матеріали МНМК мали професійно цікавий зміст.

Як показує досвід, використання мережевого навчально-методичного комплексу в організації самостійної роботи курсантів під час вивчення курсу вищої математики дає змогу:

- підвищувати рівень пізнавальної самостійності курсантів;
- формувати мотивацію до активного процесу навчання;
- активізувати творчий потенціал курсантів;
- організувати сучасні системи контролю навчальної діяльності курсантів;
- упроваджувати інноваційні технології навчання;
- надавати вчасну консультативну допомогу курсантам та викладачам, які працюють з використанням МНМК;
- швидко обмінюватись інформацією, ідеями, планами тощо;
- формувати у курсантів та викладачів комунікативні вміння, культуру спілкування, процесу спільного пошуку готовності до дискусії, виробляючи навички справжньої дослідної діяльності;
- учити пошуку, обробки, збереження та передачі інформації за допомогою сучасних комп’ютерних технологій;
- забезпечити органічну єдність між мінливими вимогами ринку праці та консервативними можливостями освіти.

Створення та використання мережевих навчально-методичних комплексів є пріоритетним напрямом удосконалення професійної підготовки фахівців морського флоту. Виділимо ряд пріоритетних напрямів розвитку даної проблеми:

- визначення критеріїв ефективності мережевих навчально-методичних комплексів в організації самостійної роботи курсантів;
- обґрунтування вибору змісту та структурування навчального матеріалу при використанні мережевих технологій.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Беспалько В.П. Освіта та навчання з використанням комп’ютерів (педагогіка третього тисячоліття) / В.П. Беспалько. – М., 2002. – 352 с.
2. Гарунов М.Г., Підкасистий П.І. Самостійна робота студентів. В. 1. / М.Г. Гарунов, П.І. Підкасистий. – М.: Знання, 1978. – 44 с.
3. Дайрі Н.Г. Про сутність самостійної роботи/ Н.Г. Дайрі//Народна освіта. – 1963. – №5. – С. 13.
4. Доброштан О.О. Використання мережевого навчально-методичного комплексу у процесі вивчення природничо-математичних дисциплін для майбутніх судноводіїв./ О.О. Доброштан //Теорія та методика навчання математики, фізики, інформатики: збірник наукових праць. Випуск X: у 3-х томах. – Кривий Ріг: Видавничий відділ НМетАУ, 2012. – Т. 3: Теорія та методика навчання інформатики. – 78-83 с.
5. Єсіпов Б.П. Самостійна робота учнів на уроках [Текст]: навч. посібник / Б.П. Єсіпов. – М.: Навч. пед. гіз., 1980. – 112 с.
6. Жильцова Ю.Л. Формування умінь пізнавальної самостійності у студентів економічних спеціальностей засобами мережевих інформаційних технологій [Електронний ресурс]: Дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08. – М.: РГБ, 2005.
7. Закон України “Про вищу освіту”. – К.: Верховна Рада України. Інститут законодавства, 2002. – 96 с.
8. Закон України “Про загальну середню освіту” // Голос України. – 1999. – № 65. – С.4-7.

9. Закон України “Про Концепцію Національної програми інформатизації” // Офіційний вісник України. – 1998. – №10. – С.15-17.
10. Закон України “Про освіту”. За станом на 8 грудня 2006 р. / Верховна Рада України: Офіц.вид. – К.: Парламентське вид-во, 2006. – 40 с.
11. Зимня І.А. “Основи педагогічної психології” / І.А. Зимня. – М., 1980.
12. Зимня І.А. Психологія навчання іноземним мовам у школі / І.А.Зимня. – М., 1991.
13. Зінов’єв С.І. Навчальний процес у радянській вищій школі / С.І. Зінов’єв. – М.: Вища шк., 1968. – С. 19.
14. Зінов’єв С.І. Навчальний процес у радянській вищій школі / С.І. Зінов’єв. – М.: Вища школа, 1968. – С. 91.
15. Ільїна Т. А. Педагогіка [Текст] / Т. А Ільїна. – М.: Просвіта, 1984.
16. Казакова А. Г. Основи педагогіки вищої школи. Навчальний посібник для викладачів вузів і слухачів інститутів підвищення кваліфікації / А. Г Казакова. – М.: ППО Профіздат, 2000. – 124с.
17. Керівництво самоосвітою роботою школярів / За ред. Б.Ф. Райского, М.Н. Скаткіна. – М.: Просвіта, 1983. – 127с.
18. Ковальова Г. Є. Організація самостійної роботи студентів на основі діяльнісної теорії навчання / Г. Є. Ковальова. – СПб., 1995. – С. 3.
19. Ліхачев Б.Т. Педагогіка / Б.Т. Ліхачев – Прометей, 1992. – С. 308.
20. Національна доктрина розвитку освіти України у ХХІ столітті // Освіта. – 2001. – №60-62.
21. Підкасистий П.І. Самостійна діяльність учнів (Дидактичний аналіз процесу та структури творчості) / П.І. Підкасистий. – М.: “Педагогіка”, 1972. – 184с.
22. Підкасистий І.Ф. Педагогічні технології [Текст]: навч. посібник/ І.Ф. Прокопенко, В.І. Євдокимов; за заг. ред. І.Ф. Прокопенка. – Х.: Колегіум, 2006. – 224 с.
23. Рогозинський В. М. Азбука педагогічної праці [Текст]/ В. М. Рогозинський. – М.: Вища шк., 1990.
24. Самостійна робота студентів у вузі / За ред. Я.Ф. Аксіна та ін. – Саратов: СГУ, 1982. – 227 с.
25. Сітаров В.А. Дидактика / В.А. Сітаров – М.: Академія, 2002. – 368 с.
26. Скаткін М.Н. Методология и методика педагогических исследований / М.Н.Скаткин. – М.: Педагогика, 1986. – 152 с.
27. Стеценко Г.В. Методика використання освітніх веб-ресурсів у процесі підготовки майбутніх учителів інформатики [Електронний ресурс]: 13.00.02 – теорія та методика навчання (інформатика). – Київ, 2010.
28. Стрюк А. М. Проектування комбінованого навчання системного програмування бакалаврів програмної інженерії / А. М. Стрюк// Теорія та методика навчання математики, фізики, інформатики: збірник наукових праць. Випуск Х: у 3-х томах. – Кривий Ріг: Видавничий відділ НМетАУ, 2012. – Т. 3: Теорія та методика навчання інформатики. – 157-164 с.
29. Сучасний словник з педагогіки / Складав Рапацевич Є.С. – Мн.: Сучасне слово, 2001. – С. 689.
30. Шамова Т.І. Формування пізнавальної самостійності школярів: Зб. наукових праць / За ред. Т.І.Шамової. – М.: НІІ шкіль, 1975. – 285 с.
31. Якунін В.А. Психологія учбової діяльності студентів / В.А Якунін. – М., 1994. – 168 с.

Шарко В.Д., Гудырева Е.М., Доброштан Е.О.

**ОРГАНИЗАЦИЯ САМОСТОЯТЕЛЬНОЙ РАБОТЫ БУДУЩИХ СУДОВОДИТЕЛЕЙ
СРЕДСТВАМИ СЕТЕВОГО УЧЕБНО-МЕТОДИЧЕСКОГО КОМПЛЕКСА “ВЫСШАЯ
МАТЕМАТИКА”**

В статье на основе анализа психолого-педагогической литературы раскрыта сущность понятия “самостоятельная работа”, установлена её специфика как средства организации самостоятельной учебно-познавательной деятельности студентов высших учебных заведений; проанализирован опыт организации самостоятельной работы курсантов с использованием МНМК “Высшая математика”.

Ключевые слова: самостоятельная работа, познавательная самостоятельность, информационные технологии, сетевые технологии, электронное обучение, информационная среда, системы управления обучением.

THE ORGANIZATION OF INDEPENDENT WORK OF THE FUTURE BY MEANS OF MUD SKIPPERS TRAINING – SET OF “HIGHER MATHEMATICS”

In article on the basis of the analysis of psychology-pedagogical literature the essence of concept “independent work” is opened, its specifics as means of the organization of independent educational and informative activity of students of higher educational institutions is established; experience of the organization of independent work of cadets with MNMK “Higher mathematics” use is analysed.

Key words: independent work, informative independence, information technologies, network technologies, electronic training, information environment, control systems of training.

УДК 373.31:372.461

Бондаренко Г.П.

**НАВЧАЛЬНЕ РЕДАГУВАННЯ ЯК ЗАСІБ УДОСКОНАЛЕННЯ
ПРОФЕСІЙНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ-
НЕФІЛОЛОГІВ**

У статті розглянуто дидактичні можливості навчального редагування як ефективного засобу удосконалення й підвищення мовно-мовленнєвої компетенції студентів нефілологічного напрямку освіти.

Ключові слова: навчальне редагування, мовленнєва компетенція, студенти-нефілологи, мовне чуття, навички мовленнєвого контролю.

Відповідно до наказу МОН України № 341 від 17.04.2009 “Про затвердження плану дій щодо вдосконалення викладання дисципліни “Українська мова (за професійним спрямуванням)” одним із провідних завдань мовної підготовки нефілолога визначено формування навичок самоконтролю за дотриманням мовних норм у спілкуванні, редагування й коригування наукових текстів, що є надзвичайно актуальним для південно-східного регіону, де значну частину інформації студенти отримують з російськомовних джерел, а застосовують у власній україномовній продуктивній діяльності, інтуїтивно виконавши її перекодування з мови оригіналу, тобто російської. Отже, забезпечення досконалого володіння державною мовою студентів технічних напрямів неможливе без оволодіння ними вміннями виявлення, аналізу та усунення помилок, удосконалення висловлювань з мовностилістичного погляду, розвитку навичок мовленнєвого контролю, тобто без того комплексу операцій, який прийнято називати редагуванням.

Незважаючи на те, що редагування як навчальна вправа давно використовується в методиках викладання мов (його ефективність і необхідність застосування для формування правильного усного й писемного мовлення обґрунтували видатні лінгвісти і методисти Д. Кравчук, О. Кучерук, В. Михайлюк, В. Мельничайко, М. Пентиліук, Л. Попова, О. Хорошковська, А. Ярмолюк та ін.), у методиці навчання української мови студентів ВНЗ у російськомовному середовищі великі можливості навчального редагування використовуються неповною мірою.

Наявні лінгводидактичні рекомендації щодо введення редагування в систему навчання у вищому навчальному закладі (Т. Бондаренко, А. Капелюшний, Т. Коляда, І. Морознюк, З. Партико та ін.) стосуються переважно підготовки професійних редакторів і фахівців видавничої справи. Поодинокі рекомендації, зокрема Л.Попової та А. Ярмолюк, висвітлюють питання розвитку вмінь молодших школярів і учнів основної школи вдосконалювати власні висловлювання під час написання переказів і творів, обґрунтовують систему підготовчих вправ на вдосконалення тексту. Що ж до навчального редагування як засобу підвищення мовленнєвої компетенції студентів-нефілологів і покращення на основі цього культури